

(Yanvarın 6-da M.Müşfiqin qətlə yetirilməsindən 85 il keçdi)

UNUDULMAZ MÜŞFİQ

Salam Əli Rza! Sizə iki yazı göndərirəm. Biri Mikayıl Müşfiq haqqındadır. Mümkün olsa onu birinci çap edin. İkinci yazı isə sizin 70 illiyinizə həs olunub. Yazılar sizə çatan kimi mənə zəng edin.

Vəqif Yusifli

Yadımdadır, deyərdilər,
Bu dünyada

Müşfiq adlı

Çox gözəl bir şair olub.
Hərəkəti, məhəbbəti,
Həqtəti
şair olub.

Şeir olub göylər kimi,
yerlər kimi aydın, açıq.
Hər kəlməsi gəncliyinin
vüqarına bir yaraşır.
O ləbaləb dolu idi
Şeir ilə, sənət ilə;
Ölüməndən də qorxmaz olan
qüdrət ilə.
Bu gün onun həyatında
Bir bahardır.
Bu dünyada Müşfiq vardı
Bu dünyada yenə vardır.

Gözəl şairimiz Əli Kərimin bu şeiri Mikayıl Müşfiqin sənət dünyasını, onun şeirə, poeziyaya tükənməz məhəbbətini əks etdirir və doğrudan da, Müşfiq sənəti Azərbaycan ədəbiyyatında əbədidir. Onu nə sağlığında rast gəldiyi təqiblər, nə də repressiya bizdən ayıra bilmədi.

Bu dünyada, elə bizim məmləkətdə şair çoxdu: dahi şairlər, istedadlı şairlər, nakam şairlər, məcnun şairlər... Mən Müşfiqi onların hər birinə aid edirəm. Müşfiq şeirin özü idi və subyektiv fikrimdir deyim-Azərbaycan poeziyasında Əli Kərim qədər həm şair taleyi, həm də şeirləri qədər Müşfiqi xatırladan ikinci bir şair tanıyıram.

Keçən günlərimi xatırlayarkən

Sevdiyi dillərin yadıma düşdü.

Xeyalin qarşısında canlandı, birdən

Göyərçin əllərin yadıma düşdü.

Bunu Müşfiq yazıb.. Bəlkə də dünyanın heç bir şairi sevgilisinin əllərini göyərçinə-qaşa bənzətməyib. Əgər bənzədilsə, bu, Müşfiqdən sonra olub.

Ovculuq əsrini əsrin, ey qadın?

Söylə övladın hanki səyyadın,

Sən gözələnləmi yoxsa ovladın

Göyərçin qəlgimi bir laçın kimi.

Yenə göyərçin. Və bəlkə də dünyanın heç bir şairi sevən qəlbi göyərçinə bənzətməyib. Bənzədilsə, bu, Müşfiqdən sonra olub.

Müşfiqin sevgi şeirlərini də elə o zərif göyərçinə bənzətmək olar.

Müşfiqin sevgi şeirlərində yaşarın duyğular, çırpıntılar görürük. Onun sevgi şeirləri adi sevgi şeirləri deyildi, onun sevgisi vüsala yetəndən sonra boyatlaşan, busənin dadını görəndən sonra tamını itirən sevgiyə oxşamırdı.

Onu çirpən qolum-qanadım,

Onu yerdə deyil, göydə aradım,

Gör nə bədbəxtəm ki, axırda adım

Xırda uşaqların dilinə düşmüş.

Sən canı canandan ayrı tutmadın,

Odur ki, vəfəsiz deyildir adın.

O səni unuttu, sən unutmadın,

Yaşa məhəbbətim, yaşa üroyim!

O səni unuttu, sən unutmadın.

Əslində, Müşfiq əsrinin sevgi lirikası bu birçə misranın içində sığışa bilər. Niyə söhbətə Müşfiqin sevgi şeirlərindən başladım. Bu gün sevgidən yazan şairlərimiz var ki, yaşanılmamış, duyulmamış hisslərini şeirə çevirirlər. Müşfiqin sevgi lirikasını oxusunlar...

Müşfiqi unutmamaq olar? «Deyirlər ki, bizdən əbədi ayrılanlar gənc qalırlar. Müşfiqin mehriban surəti də mənim xəyalımda bu vaxta qədər cavan qalıb. Müşfiqi saçları ağarmış, üz-gözü qırışmış bir qoca kimi təsəvvürümə gətirə bilmirəm»-ustad Rəsul Rzanın Müşfiqi məhəbbətindən doğub bu sözlər.

etmək küllüncüdür. Avropa musiqisi əvəzinə tar dərəcələri təşkil etmək və türk musiqisi inkişafında tara əhəmiyyət verərək, onunla hesablaşmaq lazım deyildir. Tar öz-özlüyündə həyat səhnəsindən çıxacaqdır». Onun bu fikrini alqışlayanlar da oldu. O zaman bu qərarın əleyhinə ilk çıxış eləyəni isə Müşfiq oldu.

Oxu, tar, oxu, tar,

Səsindən ən lətif şeirlər dinləyim.

Nəğməni su kimi alısan ruhuma çiləyim.

Oxu, tar!

Səni kim unudar?

Ey geniş kütlənin acısı, şərbəti-

Alovlulu sənəti!

Poeziyada Müşfiq yolu var. O yol ancaq Müşfiqindir. O yolda Müşfiq sosializm cəmiyyətinin «gözəlliklərindən də» vəcdə gəldi, 28 apreli də təənnüm etdi, amma Müşfiq olaraq qaldı. O şeirləri yaza-yaza da adı qara siyahıya düşdü, beşilliklərə nəğmə yazdı, amma sovet zindanında son anda iniltisini, sonuncu hıçırığını bir kimse eşitmədi.

Ah, mən gündən-günə bu gözəlləşən
İşıqlı dünyadan necə əl çöküm?

Bu misraları qələmə alanda ölümlünə hələ beş il qaplırdı. Hələ 29 yaşına çatmamışdı. Müşfiq qətlə yetirildi. Cismini Nargin adasına tullađılar. Yaşamaq-yaratmaq arzusu ilə çirpən Müşfiq bəs necin bu şeirini yazarkən həyəcan keçirmişdi? Bəlkə ölümlünün

Qarşısında dalğalı dərən bir ümman,
Ümmanı sarsıdır bir acıf tufan.

Bəyaz köpükləri bir çiçək yapan,
Şeirdən, xülyadan necə əl çöküm?

İyirminci illərin axırları-otuzuncu illərin əvvəllərində «proletar mədəniyyəti» təbliğçiləri qədim incəsənət əsərlərinə, milli musiqi alətlərinə qarşı kompaniyaya başlamışdılar. Məsələn, tənqidçi-ədəbiyyatşünas, Maarif komissarı Mustafa Quliyev bir məqaləsində yazmışdı ki: «Bu aləti -tari müdafiə

İllər keçəcək, Müşfiqin müasiri olan Mirzə İbrahimov «Tar» şeirinin doğurduğu əks-səda haqqında yazacaq: «Tari ilk dəfə Müşfiq Maarif evində neçsə yüz adamın içində oxudu. Biz hamımız və bütün zal qeyri-adi, şiddətli bir dalğanın qanqadlarında uçur kimi vəcdə gəlib Müşfiqi alqışladırıq». Burada qeyd etməyi lazım bilirəm ki, Müşfiq klassik poeziyamızın alovlulu təbdiğətçisi idi. Onun müasiri Mir Mehdi Seyidzadə bir xətirosində yazır ki, Müşfiq bir gün evimdə qonaq qaldı. Səhərə qədər Füzulidən şeirlər dedi, özü də necə

Müşfiq dünya poeziyasına bələd olan şairlərdən idi. O, Azərbaycan sonetinin ən gözəl nümunələrini yaratdıv.Onun şeirləri sənətkarlıq baxımından novatorluq keyfiyyətlərinə malik idi. (Bu haqda ədəbiyyatşünas S.Quliyevin Müşfiqə həsr etdiyi monoqrafiyasında xeyli fikirlərlə qarşılaşırıq) Cəsarətlə demək olar ki, Müşfiq şeiri həm öz dövründə, həm də indi-yüksək sənət səviyyəsindədir. Onun şeirləri musiqiylə nəfəs alır.

Bu gecə nə qədər xoş gecədir,
Bir qara qız kimi tellicədir.

Yer işıq, göy işıq.

Hər tərəf yaraşır.

Sevgilim, dayanma, sahilə gəl

Seyr elə gəl.

Müşfiq Azərbaycan şairləri içərisində ən çox yaddaşı, hafizəsi olan şairdir. Onun həyat yoldaşı Dilbər Axundzadə yazır ki, Müşfiq türk klassik və müasir şeirini, Azərbaycan şairlərinin şeirlərini əzbər bilirdi. Hətta yanında bir şeir oxuyanda, Ö Müşfiq o şeiri əzbər deyirdi. Müşfiq Cavidlə, Əhməd Cavidlə dost idi, onlardan öyrənirdi. Cavid Müşfiqi çox sevirdi.

Müşfiq haqqında düşünəndə bir də otuzuncu illərin o təlatümlü, o mürəkkəb, qatmaqarışlıq, sinfi ideologiyanın hakim sürdüüyü çağların Müşfiqi durur gözlərimiz qarşısında. Müşfiq əslində, Azərbaycan sovet poeziyasının banilərindən biri, öz şeir və poemalarında Şura inqilabını, bu inqilabdan doğan sevinci, əməkçi insanların həyatını, gələcəyə inamını əks etdirən şair idi, amma niyə o repressiyanın qurbanı oldu? Niyə onun şair dostlarından biri, öz istedadına görə Müşfiqdən qat-qat zəif olan Məmməd Rahim «Ədəbiyyat qəzeti»ndə (21 avqust, 1937) «Kontrevolusionist, kontrobançı» məqaləsi ilə çıxış etməli və Müşfiqi quruluşa zidd şair hesab etməliydü? Və illər keçəndən, Müşfiq bəraət alandan sonra «Şairin əziz surəti»Nə məqaləsini yazıb, guya günahını yumalıydı? Əslində, Müşfiqə qarşı bu ədalətsizlik lotuzuncu illərin əvvəllərində başlamışdı. Əlbəttə, Müşfiqin həyətirlməsinin səbəbləri məlumdur.Onun həbs edilməsinin sonra «troyka»nın qərarı ilə qətlə yetirilməsinin səbəbləri məlumdur. Bu barədə onun I nömrəli tədqiqatçısı və təbliğətçisi, Müşfiq əsərlərinin nəşrinə oxuculara mükəmməl çatdırın Gülhüseyn Hüseynoğlunun o məqalələrində kifayət qədər faktlarla rastlaşa bilərsiniz.

Təbii ki, Müşfiq unudulmadı.Xalq şairi, Müşfiqin dostu Rəsul Rza «Qızılgül olmayadı» poemasında Müşfiqin unudulmaz obrazını yaratdı. Müşfiqə seirlər yarandı, onun yaradıcılığı haqqında məqalələr, tədqiqat əsərləri (burada G.Hüseynoğlu ilə yanaşı ədəbiyyatşünas Safurə Quliyevanın da zəhmətini unutmamaq olmas) yazıldı.

Sözümü M.Müşfiqin «Ədəbiyyət nəğməsi» şeirindən onun gələcəyə, poeziyaya, sənətə böyük məhəbbətini əks etdirən bu misralarla bitirmək istəyirəm.

Bu dumanlı dağın başı mən olsam,
Dibinin ağılan daşı mən olsam.
Hal bilən, dil bilən qara gözlərin
Qələmim deyir ki, qaşı mən olsam,
Əllərin ürəyit kövrəkləşəndə,
Dolu gözlərinin yaş mən olsam,
Bəzi adamları bilməyən deyər,
Hisslərim qarşılıb, naşı mən olsam.
Bir sərxoş ölümlün əlindən düşüb
Nə zaman qırılan kağı mən olsam,
Şair yeni-yenqi sözlər bulacaq
Kainat olduqca şeir olacaq»